

PRINCIPALE POLITICII DE REGLEMENTAREA A ACTIVITĂȚII PERSOANELOR CU PROFESII LIBERALE ÎN UNELE STATE EUROPENE

Vladislav BOLDURAT¹, cercet. șt., Institutul Național de Cercetări Economice

Since 2008, the European Commission recognized the central role of SMEs in the EU economy by adopting the document "Small Business Act" for Europe, to which Republic of Moldova subsequently aligned together with the principles outlined in this document. Namely the European Law on Small and Medium Sized Enterprises emphasized Liberal professions that currently play an important role in the economic and social development of the EU member states. However, even if one of the six EU companies operate in specific sectors for liberal professions, a clear and common regulation to all the member states of the European Union does not exist. Due to the fact that regulation of this sector is different for each member state, this article comes to analyze the regulatory system of the liberal professions in European countries, in order to find the best policy models for SMEs from the Republic of Moldova.

The following methods have been used during the investigation: literature and analytical materials generalization, comparative analysis.

Key words: liberal professions, regulatory, profession, lawyer, notary

JEL Classification: M14, O38, O52, O57

Introducere. Politica de reglementare a profesiilor libere din Comunitatea Europeană, se diferențiază de la un stat la altul, datorită caracteristicilor individuale a fiecărei țări în parte, însă în același timp toate au la bază principii comune. Conform raportului Direcției Generale de Concurență a Comisiei Europene „Impactul economic al reglementării profesiilor libere în diferite state membre” [1], în ciuda diferențelor în detaliu, modelul de reglementare a profesiilor în toate statele UE sunt similare și pot fi rezumate după cum urmează:

1. Cerințele de calificare a persoanei ce are ca scop practicarea unei profesii libere (implică prezența unei calificări profesionale relevante, care se certifică printr-o diplomă eliberată de o instituție de învățământ legal înregistrată cât și, cerințe de experiență practică privind activitatea desfășurată sau, în lipsa experienței este necesară o confirmare suplimentară, obținută prin argumentarea capacităților profesionale din examene sau teste).

2. Exercițarea profesiilor libere este condiționată de apartenența la o asociație sau la un corp profesional, în care se vor respecta normele legale și se va achita cota în calitate de membru.

3. Persoanele ce aparțin profesiilor libere reglementate, conform cadrului legal, sunt obligate să respecte anumite norme de conduită, inclusiv etice, de aici, indiferent de locul activității profesiile libere își au valorile comune recunoscute la nivel european: independența și imparțialitatea; accesul liber în profesie; secretul profesional; formarea profesională continuă; loialitatea față de client; integritatea și demnitatea profesională; responsabilitatea profesională; existența codurilor deontologice; controlul din partea corpului profesional.

4. Luând în considerație că persoanele ce practică profesiile libere (reglementate) sunt personal responsabile pentru calitatea necorespunzătoare a serviciilor ce în consecință duc spre daune a beneficiarului, răspunderea profesională trebuie să fie asigurată.

Reglementarea profesiilor libere în unele state ale UE

Franța. Activitatea profesiilor libere în Franța este reglementată de Articolul 29 din Legea privind „Simplificarea legii și ameliorarea procedurilor administrative” [2]. În conformitate cu Articolul 29 aliniatul (1) profesiile libere înțeleg persoane care, în calitate de ocupație obișnuită, în mod independent și sub propria lor răspundere, desfășoară o activitate, în general, cu caracter civil, având drept scop furnizarea, în interesul clientului sau a publicului, în principal, a serviciilor intelectuale, tehnice, precum și alte tipuri de asistență, cu condiția deținerii unei calificări profesionale corespunzătoare și cu respectarea principiilor morale sau eticii profesionale.

În Franța, există 2 (două) forme de organizare juridică, în care reprezentanții profesiilor libere își pot desfășura activitățile, fiind introduse de către legiuitorul francez pentru a oferi posibilitate membrilor profesiilor libere de a presta serviciile în organizații care în mare parte sunt necomerciale, fără a încălca regulile etice stabilite:

1. Societatea Civilă Profesională (*Société civile professionnelle - SCP*) – poate fi creată de doi asociați, care au decis să exercite aceeași activitate, în baza Legii privind societățile comerciale de activitate profesională [3]. Membrii societății civile profesionale sunt în drept să-și exercite în comun profesia, să reprezinte interesele SCP față de persoanele terțe, totodată purtând o răspundere subsidiară, conform statutul societății. Înregistrarea societății nu poate avea loc decât după aprobarea acesteia de către autoritatea competentă sau înscrierea acesteia în lista sau în tabelul ordinului profesional.

2. Societatea profesiilor libere (*Sociétés d'exercice libéral - SEL*) – această formă de organizare juridică este supusă tuturor dispozițiilor prevăzute de legea societăților comerciale, cu excepții prevăzute în Legea privind societățile profesiilor libere [4]. Astfel, interpretarea legii, impune o structură duală a SEL, pe deoparte membrii societății sunt nevoiți să acționeze în conformitate cu legislația societăților comerciale, pe de altă parte trebuie să se conducă obligațiile impuse de statut de reprezentant al profesii libere.

¹ ©Vladislav BOLDURAT, vladislav.boldurat@gmail.com

Societățile profesionale libere la nivelul regimului juridic, sunt similare cu alte forme de proprietate prevăzute de legislația franceză, având unele particularități ce le disting de restul formelor organizatorico-juridice: membrii profesiilor libere trebuie să respecte cu strictețe regulile de etică, protejarea titlului profesional, ultimul determinând calitatea de membru al persoanei la o anumită agenție de asigurări de pensii.

Îndeplinirea unor acte de procedură se exercită doar prin intermediul membrilor SCP și SEL, ce au o calificare în profesia respectivă.

Profesiile libere juridice au un rol-cheie în economie și pe ansamblu. Apariția activității de avocat și notar, a dus la apariția sintagmei de „Profesie liberală” în documentele oficiale. Astfel, **avocatul** în Franța (fr. *l'avocat*) are drept exclusiv de pledare în fața tuturor instanțelor, fără restricții teritoriale. Activitatea sa este reglementată de actele normative: Legea nr. 1130/1971, Decretul nr. 1197 din 1991 privind organizarea profesiei de avocat, precum și Decizia nr. 003 din 2005 privind adoptarea Regulamentului național intern al profesiei de avocat [14].

Conform Articolului 11 din Legea nr. 1130/1971 sunt prevăzute condițiile de înscriere în avocatură. Astfel solicitantul trebuie:

- să fie cetățean francez și să aibă exercițiul drepturilor civile și politice;
- să fie cu titlu de master în drept sau diplomă echivalentă;
- să fie titular al Certificat d'Aptitude à la Profession d'Avocat¹;
- să nu se găsească în vreunul dintre cazurile de nedemnitate prevăzute de lege (inclusiv, lipsa condamnărilor penale);
- să fie apt din punct de vedere medical, pentru exercitarea profesiei.

Pentru obținerea certificatului de stagiu, ce oferă posibilitatea practicianului în avocatură să profeseze liber, tânărul absolvent, după obținerea licenței în drept (acordată după 4 ani de studiu), va pleda pentru obținerea „certificatului de aptitudine în profesia de avocat” (CAPA). Acest certificat se obține în urma unui examen susținut la terminarea unui curs de teorie și practică, de 1 an. Etapa finală de investire în profesie, va fi în urma unui stagiu de 2 ani, sub îndrumarea unui avocat cu experiență. Pe parcursul stagiului, practicianul depune un jurământ pentru a fi admis în barou și devenind astfel avocat stagiar, sub supravegherea centrului profesional pentru stagiați al Curții de Apel regionale.

Ce ține de **notarii** francezi, ei se împart în 2 (două) categorii: funcționari publici și ministeriali, numiți prin ordinul ministrului de justiție și, practicându-și profesia într-un cadru liberal.

Notatul francez este în drept să-și aleagă de sine stător, modul de exercitare a profesiei, fie individual sau prin asociere în cadrul unei societăți civile profesionale sau al unei societăți de liber exercițiu. În cadrul societăților notarii pot activa și ca angajați.

Organismele care guvernează activitatea notarilor sunt: Camera Notarilor, Consiliile Regionale și Consiliul Superior al Notarilor [14].

Germania. Profesiile libere în Germania, din punct de vedere instituțional au două reglementări legale: Legea germană cu privire la impozitarea veniturilor (Einkommensteuergesetz) și Legea corporațiilor și parteneriatelor (Partnerschaftsgesellschaftsgesetz).

Importanța statutului profesional este subliniată și de felul în care profesiile libere sunt urmate de sistemul fiscal, în formele legale care promovează rolul profesioniștilor în organizarea activităților și în prevalența organizațiilor mici și mijlocii. Potrivit Legii cu privire la impozitarea veniturilor nr. 18 alineatul 1 punct 1 [5], profesiile libere sunt văzute ca o activitate independentă producătoare de venituri în care se încadrează persoanele din sfera sănătății, avocați, consultanți în economie sau de afaceri, ingineri, precum și, activități aferente ce presupun capacități intelectuale. Condiția primordială pentru persoanele ce practică profesiile libere este să acționeze în mod autonom bazându-se pe expertiza lor proprie.

Legea privind stabilirea parteneriatului în companii [6], a furnizat prima definiție în lege a profesiilor libere. Parteneriatele pot fi constituite doar de persoane fizice cu abilități profesionale, cum ar fi: oamenii de știință, medicii, avocați etc., ce se unesc cu scopul exercitării profesiei. Legea exclude elementele comerciale și cele de liber profesioniști (freelancer), ca parte a Profesiilor Libere. Legislația fiscală separă activitatea persoanelor profesiilor libere de cele comerciale, datorită faptului că primele sunt scutite de taxe comerciale.

În Germania, profesiile libere prezintă anumite diferențe din punct de vedere instituțional față de Franța. Imaginea de ansamblu include 4 (patru) categorii:

- Profesii libere reglementate – se aplică prin reglementarea legală a legilor de calificare profesională;
- Nereglementate – se aplică legii generale: Legea privind concurența neloială.

Desfășurate în cadrul unei asociații profesionale – este necesară apartenența ca membru la o asociație profesională. În acest context, membrii asociațiilor profesionale trebuie să se conformeze unor principii interne, precum: asigurarea calității serviciului oferit; respectarea prevederilor și obligațiilor profesionale.

- Lipsa de apartenență la o asociație sau la un corp profesional – scutirea de obligația de a fi membru în cadrul unei asociații.

Cadrul legal german oferă practicienilor profesiilor libere 2 (două) forme de organizare juridică, pentru activitatea profesională:

¹ Certificat d'Aptitude à la Profession d'Avocat (CAPA) - Certificatul de conformitate pentru profesia de avocat

1. Societatea de drept civil – (Gesellschaft bürgerlichen Rechts) - Este cea mai populară și cea mai simplă formă de societate din Germania. Reglementările acestei societăți de drept civil presupun asocierea a cel puțin două persoane în realizarea unui scop comun necomercial. Nu este nevoie de crearea unei noi persoane juridice și nu poate emite procură. Asociații răspund personal și nelimitat. Înființarea acestui fel de societăți, nu presupune prevederi formale obligatorii.

Domeniile în care se întâlnesc societățile de drept civil sunt cele în care își desfășoară activitatea în principal, practicienii profesiei libere – avocați, experți financiari, experți fiscali, etc. [7].

2. Societatea de parteneriat – (Partnerschaftsgesellschaft) - Parteneriatul funcționează conform legii parteneriatului, având personalitate juridică restrânsă numai în cazul în care este parte într-un proces, își poate asuma drepturi și obligații și poate fi executat un titlu în patrimoniul parteneriatului. Față de terți, parteneriatul răspunde cu patrimoniul propriu, dar pe lângă aceasta răspund în mod colectiv și partenerii cu bunurile proprii. Pentru pagube reieșite din greșeli în exercitarea profesiei, există posibilitatea de limitare a răspunderii.

Ca și în celelalte țări, Germania are o autoritate ce reglementează profesia de avocat - Consiliul Barourilor precum și, un organism de reprezentare a profesiei, constituit pe baza principiului liberei asocieri, denumită Asociația Barourilor (germ. *Deutscher Anwaltverein*). Landurile Germaniei își au în componența sa 28 de barouri, ce sunt reunite între ele, formând la nivel federal - Baroul Federal German (germ. *Bundesrechtsanwaltskammer*), care la rândul său reglementează activitatea avocaților în domenii ce nu țin exclusiv de competența legii. Barourile, atât cele regionale cât și cel federal, sunt considerate “corporații de drept public” [14].

Avocatul german (germ. *der Rechtsanwalt*) are obligația să facă parte dintr-un barou, dar în același timp fiind o persoană independentă de influența statului. Un alt aspect ce ține de activitatea profesională, presupune restricția de a înființa întreprinderi comerciale cu un alt gen de activitate.

Intrarea în profesie presupune, finisarea studiilor juridice cu o durată de 3 ani și 9 luni, dintre care ultimele 3 luni sunt consacrate stagiului de practică, absolventul susține 3 examene consecutive pentru argumentarea capacităților profesionale: primul examen de stat presupune obținerea licenței în drept, al doilea este decisiv pentru alegerea profesiei, care se susține în fața unor practicieni ai dreptului (judecători, avocați, etc.) și al treilea, presupune obținerea autorizației (germ. *zulassung*) de la administrația regională a justiției pe baza avizului consultativ al Camerei de avocați. Odată înregistrați, indiferent de zona teritorială de la nivel de landuri, avocatul german are dreptul de a oferi consultanță juridică și de a apărea în fața instanței oriunde pe teritoriul Germaniei.

În ceea ce privește onorariile avocaților, ele presupun taxe fixe pentru serviciile oferite, ținându-se cont de circumstanțele cazului ce va fi rezolvat.

Un înalt nivel de reglementare este caracteristică pentru profesia de **notar**. Sistemul german clasifică notarii în 3 (trei) categorii, fiind diferențiate pe regiuni.

- În Germania de Est activitatea este exercitată de un notar principal (sau general) (germ. *Nurnotar/Hauptberuflichernotar*). Activitatea acestuia ține strict de domeniul notarial și, este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte activități.

- În Vestul Germaniei și în Berlin, este prezent notarul-avocat (germ. *Anwaltsnotar*) care poate activa și ca avocat, însă îi este interzisă practicarea ambelor profesii pentru același caz.

- Pentru Landul Baden-Württemberg activează notarul (germ. *Amtsnotar*) ce se ocupă de înscrisurile din teritoriu, succesiuni, licitații, dar și de întocmiri sau autentificări de acte și, pentru Landul Karlsruhe notarul (germ. *Bezirksnotar*) care se prezintă a fi un funcționar public specializat. Astfel, datorită faptului că practicienii notariali ai ambelor landuri exercită sarcinile statului, notarii sunt considerați angajați al statului sau notari de stat (germ. *Staatliche Notar*) [14].

Plata pentru serviciile oferite de notarii germani este strict reglementată și stipulează că tarifele sunt fixate potrivit unei scale și nu sunt permise discount-uri și nici plăți în rate [18].

Italia. Activitatea intelectuală desfășurată independent, este reglementată de Articolul 2229 din Codul Civil și, este exprimată prin relația dintre client și profesionistul liberal, ultimul având cunoștințe înalte în domeniul tehnico-științific. În Italia, practicarea profesiei libere, este strict reglementată, fiind necesară argumentarea prin examen de licență [8]. Acordarea licențelor a fost introdusă pentru a crește calitatea serviciilor profesionale și pentru a reduce incertitudinea consumatorilor cu privire la calificarea profesioniștilor liberali. Păstrarea unui nivel al calității serviciilor profesiei libere este asigurat de anumite restricții în acordarea licențelor. Aceste restricții ce au ca efect: împiedicarea practicienilor incompetenți ce profesează să-și ofere serviciile, cu o ulterioară sancționarea prin aplicarea procedurilor disciplinare în cazul în care calitate serviciilor prestate nu corespunde unor norme minimale. În ce privește publicitatea, restricțiile pot fi utilizate pentru a proteja consumatorii în fața publicității eronate sau înșelătoare.

Cu toate acestea, nivelul actual de reglementare, bazat pe acordarea de licențe, reflectă existența unor efecte negative: standardele de apreciere profesională nu sunt racordate la cerințele de piață, ceea ce duce la înrăutățirea a calității, în plus profesioniștii liberali își cresc sau scad prețul serviciilor nejustificat. În acest sens, în anul 2006, au fost modificate reglementările existente pe piețele profesionale din Italia. Reforma Bersani (Decretul Bersani 223/2006), a introdus așa numitul Price Floor¹ pentru serviciile acordate de avocați, notari, consilieri fiscali, ingineri, arhitecți, geologi, medici, psihologi și jurnaliști și, a anulat interdicția privind publicitatea comercială și taxele contingente

¹ Price Floor – preț pentru bunuri și servicii, de obicei impus de lege, sub care prețurile pieței nu au voie să coboare

(interzise până atunci membrilor majorității asociațiilor profesionale). De asemenea, a fost liberalizată piața de medicamente, permițând rețelelor de supermarket-uri de a intra pe o piață extrem de reglementată în concurență directă cu farmaciștii [9]. Reforma Bersani a avut ca scopul aplicativ, urgentarea măsurilor de protecție a concurenței în sectorul serviciilor profesionale, cu referire specifică la profesiile liberale/intelectuale ("attività libero professionali e intellettuali").

Ca rezultat al reformei, s-a lărgit piața profesiilor liberale, îndeosebi pe piața muncii a crescut cererea de farmaciștii. Pentru practicienii de profesii liberale juridice, reforma a avut în impact redus sau chiar nul din cauza lipsei de implementare a noilor prevederi în codurile de etică și deontologie.

Ca membru a comunității europene, statul Italian se conformează legislației europene. Astfel, alt aspect important la nivel de activitate în cadrul profesiilor liberale ține de apartenența la o Asociație Profesională. Conform directivei UE privind calificările profesionale (Decretul Legislativ Numărul 206, Articolul 26 din 9 noiembrie 2007), introducerea conceptului de "asociație profesională", cu referință la așa-numitele "platforme comune", pun la bază omogenizarea sistemul profesional european. Activitățile reglementate din cadrul organismelor profesionale, așa-numitele "profesiilor protejate" (profesii liberale), fac parte: expert contabil, profesii tehnice (inginer, arhitect, topografi). Pentru profesiile din domeniul sănătății (medic chirurg, medic veterinar, farmacist, asistentă medicală, moașă, vizitator de sănătate, fizioterapeut și masaj terapeu) și profesia de psiholog. Cadrul legislativ pentru crearea asociațiilor profesionale, este prezentat astfel:

1. Legea numărul 183, articolul 10 din 12 noiembrie 2011 - Înființarea de societăți între profesioniști pentru exercitarea profesiilor reglementate în asociații profesionale.
2. Legea numărul 362, articolul 7 din 08 noiembrie 1991 - privind farmaciștii și societățile de farmaciști [10]
3. Decretul legislativ numărul 96 din 2 februarie 2001 - Punerea în aplicare a Directivei 98/5/CE pentru a facilita practica permanentă a profesiei de avocat într-un stat membru, altul decât cel în care ați obținut calificarea profesională [11]

Regatul Unit. Spre deosebire de alte țări europene, în Regatul Unit nu există o definiție legală a termenului de „Profesie”, fapt ce a permis apariția a numeroase variante de definire pentru un număr mare de profesii. Doar câteva profesii precum cele practicate de medici și avocați sunt recunoscute direct de către stat în concordanță cu o lege specială [12]. Atât în Anglia, Țara Galilor, Irlanda de Nord și Scoția, noțiunea de profesie liberală este deseori înlocuită cu termenul Servicii profesionale (engl. *Professional services*) ce au același sens.

Creșterea interesului față de profesiile liberale în Regatul Unit a apărut în urma unui a studiului inițiat de guvern privind „Efectele anumitor restricții ale profesiilor asupra consumatorilor, și a piețelor în a procesului concurențial”, realizat de către Comisia de monopoluri și fuziuni în anul 1970 [13]. Rezultatul cercetării a avut ca scop stimularea a redresării și a creșterii economice prin liberalizarea a serviciilor profesionale.

În Regatul Unit, criteriile de autoreglementare¹ sunt aplicate pentru cele mai multe servicii profesionale, inclusiv la profesiile liberale juridice. Dacă în aproape toate țările, este obligatoriu ca persoana care practică avocatura să fie membru al unei organizații profesionale sau organism profesional, atunci în Marea Britanie situația este diferită, avocatul se conduce de interesul propriu, putând adera la o asemenea organizație la libera sa opțiune (*voluntary membership*).

Datorită faptului că în componența Regatului Unit intră patru țări componente: Anglia, Scoția, Țara Galilor și Irlanda de Nord, reglementarea profesiilor liberale juridice este la fel separată, însă în mare parte au aspecte similare.

Pentru Anglia și Țara Galilor există două profesii juridice principale: avocați pledanți (*barristers*) și jurisconsulți (*solicitors*), ultimul fiind și notar cu pregătire complexă. Baroul avocaților (Bar Council), este organul reprezentativ și de reglementare pentru avocații pledanți din Anglia și Țara Galilor (în Scoția, Facultatea avocaților) și, respectiv Societatea de Drept (Law Society), pentru jurisconsulți. profesioniștii liberali juridici se caracterizează în felul următor:

1. Jurisconsultul este primul contactat de o persoană sau de o organizație pentru consultanță juridică, în domenii foarte variate: dreptul transporturilor, dreptul familiei, drept comercial, drept comunitar, drept internațional etc.
2. Avocatul pledant oferă consultanță specializată în materie de litigii și de procedură în fața instanței. De obicei, acesta nu are un contact direct cu clientul, fiind documentat de un jurisconsult [14].

În ceea ce privește crearea noilor practicieni în domeniu juridic, sistemul educațional britanic are un caracter diferit de restul statelor europene. Dacă în Europa pentru exercitarea profesiei de avocat este necesară doar diploma universitară ce ar confirma capacitățile și calificarea persoanei, atunci în Regatul Unit, pregătirea profesională constă din mai multe etape pe care viitorii avocați trebuie s-o îndeplinească după absolvirea universității, pentru obținerea unei licenței de drept. Astfel, avocații pledanți, după absolvirea universității, urmează o perioadă de instruire pentru admiterea în barou; după intrarea în barou urmează un an de formare profesională, la finalul căruia susțin un examen final (*Bar Final Examination*); după promovarea acestui examen, urmează un stagiu de 1 an într-un cabinet de avocatură, după care au dreptul să practice avocatura în mod independent. În privința jurisconsulților, aceștia pot practica independent după: obținerea licenței în drept (3 ani la *Bachelor of Laws* și 1 an la *Law College*) și 2 ani de stagiu. În perioada studenției, persoanele care vor să devină jurisconsulți devin obligatoriu membri ai *Law Society*, dacă întrunesc toate cerințele de etică și disciplină [14].

¹Autoreglementare - posibilitatea unei asociații, organizații neguvernamentale sau a unor parteneri sociali de a adopta între ei și pentru ei înșiși linii directoare comune.

Un model educațional similar este și pentru activitatea de **notar**: absolvirea facultății de drept, specializare notarială (la Institutul Cambridge), potrivit prevederilor Actului instanțelor și serviciilor juridice din 1990 (*The Courts and Legal Services Act*) și stagiul de 2 ani. În Anglia și Țara Galilor activează două categorii de notari: notarul general (practică pe întreg cuprinsul țării) și *Scrivener* (acesta din urmă având drept de practică numai în Londra). Actul care guvernează activitatea notarilor britanici este Regulamentul de practică notarială din 2001 (*Notaries Practice Rules 2001*). Notarul britanic nu este, în general, implicat în legalizarea tranzacțiilor de rutină. Prezența sa este obligatorie în cazul anumitor proceduri bancare și în vânzări sau alte operațiuni ce au ca obiect mijloace de transport maritim ori fluvial [14].

Belgia. Actele legale la nivel instituțional ce definesc profesiile libere în Belgia, sunt reflectate în:

- Codului de Drept economic (CDE), Capitolul XIV "Practicile de piață și protecție consumatorilor cu privire la persoanele care desfășoară o profesie liberală" [18].

- Legea din 3 aprilie 1997, privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu clienții de către titularii de autorizații din categoria profesiilor libere. Legea definește profesia liberală ca "orice activitate independent profesională, de furnizare a serviciilor sau a bunurilor, care nu constituie un act de comerț (...), cu excluderea activităților agricole și auxiliare agriculturii" [19].

În anul 2003, s-au creat reforme ce au dus spre modernizarea Registrului comerțului Belgian. În acest sens, modernizarea însemna o simplificare a politicilor cu privire la administrarea ghișeelor unice de înregistrare a întreprinderilor. Cu toate că un ghișeu unic nu există cu adevărat, a fost creată Banque-Carrefour des Entreprises (BCE), autoritatea care prin intermediu filialelor sale oferă un număr unic pentru activitatea întreprinderilor comerciale și care tot odată are rolul de a verifica dacă antreprenorii au abilitățile de management. Din anul 2009, înregistrarea la BCE este obligatorie și pentru întreprinderile necomerciale de drept privat, care de facto, întruchipează în sine toți profesioniștii liberali. Aceasta înseamnă că toate profesiile libere și intelectuale ce aveau o reglementare specifică au trecut la o reglementare comună cu activitățile comerciale, cu reflecție și asupra taxelor și a impozitelor [20].

Noile reglementări pentru înregistrarea în BCE se aplică în principiu tuturor societăților necomerciale drept privat.

Excepție fac următoarele societăți, ce nu au obligația de înregistrare în cadrul BCE-ului:

- Uniunile Profesionale;
- Asociațiile de co-proprietari;
- Asociațiile fără personalitate juridică;
- Societăți de drept străine sau internaționale care nu desfășoară afaceri în Belgia, dar trebuie să fie înregistrate în îndeplinirea unei obligații impuse de legislația belgiană [20]

Profesia de **avocat**, se prezintă a fi profesie liberală și independent, care este exercitată în serviciul societății în toată aria domeniului juridic și cu un drept exclusiv de reprezentare în fața instanței judecătorești. Autoritățile responsabile de supraveghere a profesiei de avocat sunt reprezentate de 2 organizații care în cumul reunește 28 de barouri:

1. Ordinul barourilor de limbă franceză și de limbă germană (*Ordre des Barreaux Francophones et Germanophone - OBFG*) - care reunește toate barourile comunității francofone și ale comunității germanofone din Belgia (și anume 13 barouri de limbă franceză și 1 barou de limbă germană).

2. *Orde van Vlaamse Balies* (O. V. B.) - care reunește toate barourile comunității flamande din Belgia (14 barouri) [15].

Perioada de studiu în formarea avocaților în domeniul dreptului în Belgia este de 5 ani, dintre care primii 2 ani sunt dedicați studierii "candidaturii în drept" (*candidature en droit*), iar următorii 3 ani studiului aprofundat al dreptului. Absolventul de drept urmează apoi 3 ani de practică (stagiul) sub îndrumarea unui avocat înregistrat de cel puțin 10 ani. La sfârșitul a 2 ani de practică profesională, stagiarul susține un examen organizat de barou [există 4 centre de formare profesională (*Centres de Formation professionnelle*) pentru 14 barouri [21]. Pentru a-și putea exercita profesia, avocatul trebuie să fie membru al OBFG [14]

Căi alternative de acces la profesie nu există, unica excepție o constituie Directiva 98/5/CE din 17 februarie 1998 (pentru avocați cu drept de practică în Belgia care, au obținut calificările în alt stat membru).

Sistemul de formare continuă și de specialitate, obligă avocații să se conformeze cerințelor astfel cum sunt prevăzute în regulamentul intern al baroului. Temeiul juridic în acest scop este reflectat în Articolele 3. 26-3. 35 din Codul de conduită pentru avocați (*Code de déontologie de l'avocat*) privind formarea continuă cât și Articolele 4. 46-4. 53 din Codul de conduită pentru avocați (*Code de déontologie de l'avocat*). Astfel, tipurile de activități de formare acceptate în cadrul obligațiilor de formare continuă sau de specialitate, implică:

- Frecventarea sesiunilor de formare cu participare directă;
- Participarea la conferințe de formare;
- Participarea la activități de formare în calitate de formator sau profesor;
- Redactare/publicare lucrări;
- Posibilitatea la participarea activităților de formare desfășurate în alt stat membru, în cazul acordurilor de recunoaștere bilaterală cu alte barouri din alte state membre [21].

Notarii belgieni sunt **ofitieri publici**, numiți de către rege, a căror misiune principală este de a autentifica actele care le sunt prezentate. Modelul Belgian de intrare în drepturi pentru funcția de notar, presupune absolvirea facultății de drept (5 ani studii de drept și 1 an specializare în drept notarial), stagiul de 3 ani într-un birou notarial, promovarea

examenelor la sfârșitul stagiului. Diferența dintre o persoană licențiată în drept și un notar începător este aceea că notarul începător îl poate înlocui pe notarul titular, atunci când acesta nu își poate îndeplini atribuțiile [14].

Ce prezintă asocierile între notari sunt permise sub condiția apartenenței acestora de același organizarea administrativ-teritorială. Cooperarea interdisciplinară între notari și avocați sau consultanți fiscali nu este permisă în Belgia. La fel, sunt interzise și specializările; notarul trebuie să ofere numai servicii notariale.

Organismul profesional în Belgia este Camera Națională a Notarilor (*Nationale Kamer van der Notariaat/Chambre nationale des notaires*), care are putere de autoreglementare și având la bază următoarele misiuni:

- să reprezinte notarii din Belgia în relațiile cu autoritățile și instituțiile, în limitele competențelor sale;
- să stabilească normele deontologice;
- să adreseze camerelor notarilor recomandări utile în domeniu.

Notarii sunt reuniți, în cadrul Federației Regale a Notarilor Belgieni (*Fédération Royale du Notariat Belge - FRNB*). FRNB este asociația profesională a notarilor care susține birourile notariale în funcționarea zilnică, punându-le la dispoziție servicii personalizate, și care reprezintă profesia în raporturile sale externe în numeroase dosare.

Concluzii

Deși nu există o definiție unică a profesiilor liberale, care ar fi valabilă pentru întreaga Uniune Europeană, toate cele 5 (cinci) state supuse analizei, au elemente comune. Independența și nivelul ridicat de calificare profesională, confirmată printr-o diplomă eliberată de o instituție de învățământ legal înregistrată, clasifică profesiile liberale ca distincte, față de activitatea antreprenorială și liber profesionistă (freelancer).

Exercitarea activităților profesionale de către practicienii profesiilor liberale, este asigurată de acte legislative pentru fiecare domeniu în parte. Aceasta se datorează faptului, că profesiile liberale înglobează activități intelectuale din diferite ramuri profesionale: juridic, economico – financiar, tehnic, sănătate, arte.

O caracteristică esențială a profesiilor liberale, ține de principiu auto-administrării și auto-reglementării. Forma de dublă reglementare atât din partea statului cât și din partea asociațiilor profesionale (pentru anumite profesii), are ca scop de a asigura calitatea serviciilor profesionale.

Prin urmare, serviciile furnizate de liberal profesioniști, sunt complexe și necesită un nivel ridicat de expertiză. În majoritatea cazurilor, beneficiarii unor astfel de servicii, pot evalua calitatea serviciilor prestate doar într-o măsură foarte limitată, singura soluție fiind, încrederea prestatorului de servicii. De aceea, principiile de etică profesională, cum ar fi independența și confidențialitatea, loialitatea față de client, integritatea, demnitatea și responsabilitatea profesională, se prezintă a fi principalele trăsături ale profesiilor liberale, asigurând calitatea serviciilor oferite.

O altă cerință fie voluntară în cazul avocaților britanici sau obligatorie pentru restul practicienilor din statele statelor analizate, este apartenența în calitate de membru în cadrul unei asociații profesionale. În acest caz, liberal profesioniștii au obligația de a se supune normelor stabilite de regulamentul intern, în formă de legi sau codurile de deontologie. Astfel de reglementări etice, țin de atribuțiile profesionale, de exemplu cu privire la conduita profesională în materie de publicitate sau de stabilire a prețurilor pentru serviciile prestate.

Gradul de reglementare a profesiilor liberale este diferit în funcție de profesie. Spre exemplu, profesiile liberale juridice, sunt supuse unui șir enorm de norme de reglementare, atât la nivel de stat cât și intern, în cadrul asociațiilor profesionale. O particularitate a profesiilor juridice, ține de libertatea de a presta servicii în afara zonei de activitate și, mai ales, în afara țării lor. Restricția de libera circulație a practicienilor din domeniul juridic, este valabilă pentru toate statele analizate, chiar dacă reglementarea profesiilor, în cazul nostru: avocat, notat în mare parte conțin aspecte similare.

REFERINȚE

1. Economic impact of regulation in the field of liberal professions in different Member States [Accesat 18. 03. 2016]. Disponibil: http://ec.europa.eu/competition/sectors/professional_services/studies/prof_services_ihs_part_1.pdf
2. LOI n° 2012-387 du 22 mars 2012 relative à la simplification du droit et à l'allégement des démarches administratives [Accesat 17. 03. 2016]. Disponibil: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000025553296&categorieLien=id>
3. Loi n° 66-879 du 29 novembre 1966 relative aux sociétés civiles professionnelles [Accesat 18. 03. 2016]. Disponibil: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000692471>
4. Loi n° 90-1258 du 31 décembre 1990 relative à l'exercice sous forme de sociétés des professions libérales soumises à un statut législatif ou réglementaire ou dont le titre est protégé et aux sociétés de participations financières de professions libérales [Accesat 18. 03. 2016]. Disponibil: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000718101>
5. Einkommensteuergesetz [Accesat 21. 03. 2016]. Disponibil: https://www.gesetze-im-internet.de/estg/_18.html
6. Gesetz über Partnerschaftsgesellschaften Angehöriger Freier Berufe (Partnerschaftsgesellschaftsgesetz - PartGG) [Accesat 21. 03. 2016]. Disponibil: http://www.gesetze-im-internet.de/partgg/_1.html
7. Cadrul legal existent în Germania pentru asocierea de persoane și/s-au înființarea unor firme [Accesat 21. 03. 2016]. Disponibil: <http://www.portaldecomert.ro/Documente-Cadrul-legal-existent-Germania-asocierea-persoane--2144.htm>
8. CARMEN A., CHETI N. - The intergenerational transmission of liberal professions: nepotism versus abilities [Accesat 28. 03. 2016]. Disponibil: <http://www.iwaae.org/papers%20sito%202013/Nicoletti.pdf>

9. PAGLIERO M. - The effects of recent reforms liberalizing regulated professions in Italy, University of Turin & Carlo Alberto College, 2015 [Accesat 28. 03. 2016]. Disponibil: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:8o1e_AnVLxsJ:ec.europa.eu/DocsRoom/documents/13362/attachments/1/translations/en/renditions/native+&cd=1&hl=ro&ct=clnk
10. Legge 8 novembre 1991, n. 362: Norme di riordino del settore farmaceutico [Accesat 28. 03. 2016]. Disponibil: http://www.ordinefarmacisti-cs.it/docs/L.%20362_1991.pdf
11. Decreto Legislativo 2-2-2001 n. 96. Attuazione della direttiva 98/5/CE volta a facilitare l'esercizio permanente della professione di avvocato in uno Stato membro diverso da quello in cui è stata acquisita la qualifica professionale [Accesat 28. 03. 2016]. Disponibil: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:8T0BtqOU7u0J:www.consiglionazionaleforense.it/site/home/area-avvocati/riconoscimento-titoli-stranieri/avvocato-svizzero/documento1905.html+&cd=1&hl=ro&ct=clnk>
12. Evoluția profesiilor liberale și a reglementării în Europa [Accesat 14. 03. 2016]. Disponibil: <http://www.ogr2007.ro/content/view/168/84/>
13. Paterson I., Fink M., Ogus A. - Economic impact of regulation in the field of liberal professions in different Member States. Institute for Advanced Studies, Vienna, 2003 [Accesat 14. 03. 2016]. Disponibil: http://ec.europa.eu/competition/sectors/professional_services/studies/prof_services_ihs_part_1.pdf
14. Profesiile liberale juridice în statele membre ale Uniunii Europene [Accesat 14. 03. 2016]. Disponibil: <http://www.aafduim.ro/revista/anul-ii/profesiile-liberale-juridice-in-statele-membre-ale-uniunii-europene/>
15. Portalul european e-justiție. Profesii juridice și rețele judiciare. [Accesat 01. 04. 2016]. Disponibil: https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-es-ro.do?init=true
16. Bundesnotarordnung (BNotO) [Accesat 06. 04. 2016]. Disponibil: http://www.gesetze-im-internet.de/bnoto/_17.html
17. La profession liberale [Accesat 25. 04. 2016]. Disponibil: http://www.jeunesse-entreprises.com/fr/images_db/profession_liberale_-_unapl.pdf
18. Fiche-Juridique-Profession-Liberale-Toolbox [Accesat 17. 09. 2016]. Disponibil: <http://www.apb.be/SiteCollectionDocuments/ALL%20PARTNERS%20ACCESS%20DOC/TOOLBOX-INDEPENDENT/DOCUMENTS-ANNEXES-FR/FICHE-JURIDIQUE-PROFESSION-LIBERALE-TOOLBOX-juin%202014.pdf>
19. Etude sur la réglementation des professions liberales [Accesat 17. 09. 2016]. Disponibil: http://archives.entreprises.gouv.fr/2012/www.pme.gouv.fr/essentiel/etudesstat/pdf/0512synthese_etude_reglpl.pdf
20. Professions libérales et intellectuelles [Accesat 17. 09. 2016]. Disponibil: <http://www.jedebute.be/lancement/situations-specifiques/professions-liberales-et-intellectuelles>
21. Formarea avocaților în domeniul dreptului UE în Belgia [Accesat 17. 09. 2016]. Disponibil: e-justice.europa.eu/fileDownload.do%3Fid%3Db9967854-c8e0-4fdb-b328-3ca6a842e4b0+&cd=1&hl=ro&ct=clnk